

PŘÍLOHA 1.6

PODPŮRNÉ AKTIVITY PRO OMEZOVÁNÍ EMISÍ NA ÚZEMÍ KRAJE

Pro omezování emisí slouží legislativní nástroje, zejména zákon č. 86/2002 Sb. o ochraně ovzduší ve znění zákona č. 521/2002 Sb., který, spolu s doprovodnými nařízeními vlády a vyhláškami, je harmonizován s právem Evropské unie v oblasti ochrany ovzduší. Orgány kraje mají podle uvedeného zákona poměrně značné povinnosti, odpovědnosti a pravomoci, jež jsou vypočítány v §48 (hlava VII: výkon správní činnosti na úseku ochrany ovzduší, ozonové vrstvy a klimatického systému Země). Druhým významným nástrojem je zákon č. 76/2002 Sb. o integrované prevenci a omezování znečištění, o integrovaném registru znečištění a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (tzv. zákon IPPC).

Z dalších legislativních nástrojů lze využít pro omezování emisí na území kraje následující zákony:

- zákon č. 100/2001 Sb. o posuzování vlivů na životní prostředí (tzv. zákon o EIA)
- zákon č. 185/2001 Sb. o odpadech
- zákon č. 388/1991 Sb. o Státním fondu životního prostředí České republiky (zákon o SFŽP)
- zákon č. 50/1976 Sb. o územním plánování a stavebním řádu, v platném znění (stavební zákon)
- zákon č. 56/2001 Sb. o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích
- zákon č. 406/2000 Sb. o hospodaření energií
- zákon č. 458/2000 Sb. o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (tzv. energetický zákon).

Kromě uvedených zákonů lze v rámci kraje dále uplatnit:

- normativní nástroje – tzn. normy, jejichž užívání a aplikace jsou zákonným opatřením stanoveny,
- ekonomické nástroje – např. ekonomické zvýhodnění některých činností nebo produktů
- organizační nástroje – založené na vztazích mezi subjekty
- institucionální nástroje – založené na vztazích subjektů k orgánům státní správy
- informační nástroje – tzn. systém získávání, zpracování a předávání informací a využití tohoto systému ve výchově a osvětě
- dobrovolné nástroje – aktivity, které nejsou uloženy zákonem nebo jiným právním předpisem (případně normou), ale jež subjekt podjímá k řešení určitého problému s cílem dosáhnout věrohodnosti svého environmentálního chování nebo k nápravě negativních vlivů na životní prostředí, jež svojí činností způsobuje, aniž by porušil zákonné předpisy nebo normy.

Využití výše uvedených nástrojů v rámci kraje je třeba provádět s dokonalou znalostí prostředí, ekonomických a sociálních podmínek. Je třeba vyvarovat se situace, kdy striktní uplatnění nástroje může mít dopad na ekonomický rozvoj v kraji nebo na sociální rovnováhu. Zvláště pak je třeba zvážit plné uplatnění sankčních opatření, jejichž důsledkem může být až kolaps postihovaného subjektu nebo (v lepším případě) jeho odchod z kraje.

Z obecného pohledu je jedním z nejdůležitějších činitelů mezi podpůrnými aktivitami environmentální výchova a osvěta, jež by měla přispívat k pochopení legislativních nástrojů pro ochranu životního prostředí veřejností a současně vytvářet určité zpětnovazební vztahy mezi veřejností, státní správou a subjekty podílejícími se na znečišťování. Pro oblast ochrany ovzduší se jedná zejména o podporu v oblastech:

- úspor energie
- obnovitelných zdrojů energie
- hromadné dopravy
- zavádění technologií BAT ve všech průmyslových oblastech (a obecně i správné zemědělské praxe).

Dobrovolné nástroje – environmentální dohody

Orgány kraje mají za povinnost zpracovat pro své území krajský program snižování emisí znečišťujících látek (§6 odst. 5 cit. zák.), a to v rozsahu podle přílohy č. 2 k zákonu. Při vytváření krajského programu mohou orgány kraje využít podrobné znalosti emisní situace na jednotlivých zdrojích, a to i v souvislostech, jež z pohledu národního registru emisí a zdrojů (§13 zákona o ochraně ovzduší) nejsou zřejmé. Proto zákon umožňuje orgánům kraje realizovat své programy snižování emisí na základě dohod mezi orgány ochrany ovzduší a provozovateli stacionárních zdrojů nebo osobami jimi zřízenými o řešení problémů souvisejících s místními nepříznivými klimatickými a rozptylovými podmínkami, případně i s jinými vlivy na imisní situaci (§6 odst. 4 cit. zák.). Tyto dohody (nazývané též environmentální¹) mají svůj základ v „Doporučení Komise č. 96/733/EC z 9. 12. 1996 týkající se dohod o životním prostředí provádějících směrnice Společenství“, podle něhož dohody musí naplňovat základní kritéria:

- musí mít formu smlouvy (tj. právního aktu)
- musí uvádět kvantifikované cíle
- musí být zveřejněny v úředním věstníku
- musí umožňovat kontrolu
- musí být otevřeny stranám, které si přejí plnit smluvní podmínky.

Environmentálními dohodami lze řešit především místní nebo oborové situace, kde uplatnění legislativních nástrojů by mohlo narazit na spor (v právním významu odpor), těžko řešitelný soudně znaleckými posouzeními. Může to být ale i případ iniciativ vycházejících z nevládních organizací zaměřených na ochranu životního prostředí, jimž legislativa umožňuje vstup do projednávání závažných investičních projektů nebo přístup k informacím, jejichž jednostranná interpretace nemusí mít charakter objektivního posouzení stavu věci. V těchto případech může subjekt znečišťující životní prostředí přistoupit prostřednictvím environmentální dohody na zpřísnění podmínek limitujících jeho environmentální chování a zavedení určitých kontrol, jež prokáží např. chod inkriminovaného provozu na úrovni technologií BAT.

Je zajímavé, že první environmentální dohoda byla uzavřena v Japonsku, a to v r. 1964 mezi městem Jokohama a společností Electric Source Development Corporation. Za jednu z prvních environmentálních dohod v Evropě lze pak pokládat dohodu mezi francouzským Ministerstvem životního prostředí a cementářským průmyslem v roce 1971. Je zajímavé, že dohoda byla uzavřena krátce po zřízení a zahájení činnosti ministerstva.

---

¹ Z hlediska právního je často nesprávně užíván termín „dobrovolné dohody“.

Od roku 1990 se environmentální dohody rozšířily v zemích OECD a pokrývají jak vztahy mezi privátním subjektem a státní správou, tak i vztahy mezi privátními subjekty, přičemž účastníky bývají i nevládní organizace (zejména pro oblast informací o stavu životního prostředí). Pro ilustraci lze uvést alespoň dva příklady ze zahraničí:

- Portugalsko, 1997: Environmentální protokol mezi Ministerstvem životního prostředí, Ministerstvem průmyslu a Asociací průmyslu papíru a celulózy.
Řešený problém: kvalita odpadní vody, emise do ovzduší, odpady, spotřeba energie. (Např. pro ovzduší byly stanoveny emisní limity pro jeden kotel pro tuhé znečišťující látky, sirovodík a oxid siřičitý).
- Švédsko, 1999²: Dohoda mezi závodem Volvo a rafinérií British Petroleu (BP).
Řešený problém: U BP docházelo přechodem výroby na sirnatější benzin ke zvýšené korozi karosérií aut na nedalekém skladovém parkovišti Volvo. Řešením bylo zastřešení parkoviště na náklady BP.

V České republice lze uvést následující příklady environmentálních dohod:

- Dohoda Českého sdružení výrobců mýdla, čistících a pracích prostředků s Ministerstvem životního prostředí o obsahu chemikálií.
- Dohoda Českého průmyslového sdružení pro obaly s Ministerstvem životního prostředí o odpadech.
- Dohoda Moravských chemických závodů s občanským sdružením VITA OKO o poskytování informací nad rámec zákona.
- Dohoda Ostravsko-Karvinských koksoven s magistrátem Ostravy o provozu koksáren a čistotě ovzduší.

Dobře vypracovaná environmentální dohoda má charakteristické znaky:

- jednoznačnost a srozumitelnost
- realizovatelnost
- zahrnutí dotčených zájmů (těch, které dohoda ovlivní, i těch, které mohou dohodu ovlivnit)
- respekt vůči existujícím podmínkám
- uspokojení stran: věcně, procesně i osobně.

V zemích Evropské unie jsou nejčastěji uzavírány environmentální dohody v oblastech:

- odpadové hospodářství
- znečišťování ovzduší
- znečišťování vod
- klimatické změny
- ozonová vrstva.

Celkem bylo dosud² uzavřeno v zemích Evropské unie 312 environmentálních dohod, nejvíce v Nizozemsku (107), v Německu (93) a v Rakousku (20).

---

² Stav v r. 2002.

Environmentální dohody jsou moderním a flexibilním nástrojem politiky životního prostředí, které mohou plnit různé funkce, ať již v rámci platných právních předpisů, nebo nad jejich rámec. Dohody pomáhají orgánům kraje dosáhnout některých nápravných opatření v termínech kratších, než jak by bylo možné správním postupem, a privátním subjektům získat dobrozdání environmentálně se chovajícího podniku, což je důležité jak ve vztahu k veřejnosti, tak i ve vztahu ke konkurenci.

Mezikrajová spolupráce

V oblasti měření emisí těžkých kovů lze mezikrajovou spolupráci spatřovat v informacích o postupech aplikovaných na jiných zdrojích, zejména tam, kde se jedná o zdroje s podobnou technologií. V případě spalovacích procesů, které jsou pro emise těžkých kovů jedny z nejvýznamnějších, jde zejména o energetické bloky ČEZ, které lze srovnávat s bloky v jiných krajích. Lze doporučit, aby orgány kraje svým vlivem přispěly k realizaci projektů založených na ustanovení bodu 2, odst. n7) v příloze č. 2 k zákonu č. 86/2002 Sb., podle něhož jsou jedním z nástrojů programu snižování emisí dohody orgánu kraje s provozovateli zdrojů; dohoda může být zaměřena na měření emisí těžkých kovů na energetických blocích s obdobnou technologií, a to např. se záměrem vyhodnotit účinnost odsiřovacího zařízení pro snížení emisí tuhých znečišťujících látek a těžkých kovů. Měření by se měla uskutečnit podle zvlášť vypracovaného a dohodnutého programu a jedním z výstupů by mohlo být zjištění, ve kterém podílu odpadů z energetického bloku je většina kovů zachycena a spolehlivě odstraněna (popílek, struska, odpadní vody, energosádrovec, kaly aj.). Orgány krajů se mohou dohodnout na měřeních, které provedou na své náklady provozovatelé zdrojů, přičemž interpretace výsledků může být předmětem mezikrajové vědecko technické spolupráce (uspořádání semináře nebo workshopu na náklady krajů). Orgány kraje mohou výsledky takovýchto speciálně zaměřených měření těžkých kovů v emisích uplatnit v rámci osvětové práce, kdy veřejnost zpravidla nemá představu o opatřeních, která jsou na snížení emisí vynakládána, a podceňuje emisní příspěvky z malých zdrojů. Zajímavé může být např. porovnání emisí těžkých kovů (ale i jiných látek, včetně tuhých) ze zařízení na spalování biomasy, která je u nás dominantní mezi obnovitelnými zdroji, ale spalovací zařízení nebývá vybaveno odlučovací technologií, která je investičně nákladná.

Pro přípravu měření emisí těžkých kovů, pořádaného např. v rámci mezikrajové spolupráce, by měl koncept projektu zahrnovat rozvahu o volbě zdrojů, o místě měření, o metodice a použité instrumentaci (k zajištění jednotného postupu na různých zdrojích), o zajištění izokinetického odběru vzorku, způsobu provedení vlastního analytického stanovení kovů (za použití referenčních materiálů) a způsobu vyhodnocení výsledků.

Pro aktivní přeshraniční spolupráci lze doporučit sledování aktivit Ministerstva životního prostředí v rámci mezinárodní spolupráce (včetně plnění mezinárodních závazků) a účast odborníků krajské správy na pořádaných seminářích nebo konferencích. V rámci celostátní konference Ovzduší, pořádané každé dva roky³, je možné nejen prezentovat výsledky programu snižování emisí v kraji, ale též je konfrontovat s výsledky obdobných zahraničních institucí. Je možné tak navázat spolupráci i se vzdálenějšími regiony, které mají obdobnou průmyslovou (např. energetickou) strukturu a emisní situaci.

---

³ Poslední konference se konala v květnu 2003 v Brně, příští se bude konat r. 2005.